

Dr. sc. Davorin Rudolf ml., docent
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

EUROPSKA UNIJA I OČUVANJE RIBLJIH BOGATSTAVA U JADRANU

UDK: 341. 225. 5(4)

Primljeno: 15. X. 2008.

Pregledni rad

Zajednička ribarska politika je sredstvo Europske unije za racionalni ribolov na održivoj osnovi. U devastiranom Sredozemnom moru se te mjere sprovode samo djelomično.

Republika Hrvatska je proglasila zaštićeni ekološko-ribolovni pojas - sa osnovnom svrhom očuvanja ribljih bogatstava u Jadranu. Europska unija ga je opstruirala premda je mnogo učinkovitije sredstvo zaštite ribljih bogatstava nego što će biti zajednička ribarska politika. Racionalan i održivi ribolov je zanemaren.

Zajednička ribarska politika se formira pod utjecajem svih članica Europske unije, unutar koje su odnosi moći asimetrični, a tako će biti i nakon učlanjenja Hrvatske u tu međunarodnu organizaciju. U slučaju hrvatskoga dijela Jadrana se umjesto brige za očuvanjem ribljih bogatstava, presudnijim pokazao socijalno-gospodarski interes država Europske unije koje love u tuđem gospodarskom pojasu (hrvatskome ZERP-u). Taj interes teži očuvanju *statusa quo* i iznalaženju izgovora (poput interpretacije zapisnika sa sastanka državnih tajnika Hrvatske, Slovenije i Italije 4. lipnja 2004. u Bruxellesu) za nepoštivanje međunarodnim pravom zajamčenoga prava na gospodarski pojas. Na primjeru hrvatskoga ZERP-a je do izražaja došla moć u međunarodnim odnosima, potisnuvši međunarodno pravo. Pravno uređena zajednica, Europska unija, koja u svim svojim pravnim aktima na kojima je utemeljena ističe poštivanje međunarodnoga prava, trebala je poštivati *suvereno pravo* proglašavanja ZERP-a koje pripada državi *nečlanici*, utemeljeno na međunarodnome ugovoru (Konvenciji UN o pravu mora) koji jednako obvezuje EU, njezine države članice i Hrvatsku.

Ključne riječi: *Hrvatska, Europska unija, međunarodno pravo, gospodarski pojas, zajednička ribarska politika Europske unije.*

1. Osnovni instrument Europske unije za upravljanje ribarstvom, marikulturom i tržištem ribljih proizvoda je *Zajednička ribarska politika*. Nastala je godine 1983., prvenstveno radi očuvanja morskih bogatstava i njihova racionalnoga iskorištavanja na *održivoj* osnovi.

2. Prve zajedničke mjere Europske unije u sektoru ribarstva su iz 1970., kada je dogovoren jednaki pristup ribara svih država članica u morske prostore. Jedino je - uvažavajući tradicionalni ribolov manjih ribarskih brodova u prostorima uz obalu - obalni ribolov ostavljen isključivo lokalnim ribarima. Strukturalne mjere su potaknule modernizaciju ribarskih brodova, a usvojene su i mjere za zajedničko tržište ribljim proizvodima.¹

¹ European Commission – Fisheries – About the Common Fisheries Policy: http://ec.europa.eu/fisheries/cfp_en.htm

3. Temeljni propis zajedničke ribarske politike je *Uredba Vijeća EU br. 3760/92* od 20. prosinca 1992., kojim je uspostavljen sustav Zajednice za ribarstvo i marikulturu. Na temelju toga pravnoga akta, u cilju održivog ribolova Vijeće Europske unije može određivati uvjete pristupa ribarskim vodama i ribljim bogatstvima Zajednice (danas: Unije), tehničke osobine ribarskih alata, zone ograničenoga ili zabranjenog ribolova, dopustivi ulov i kvote pojedinih država, broj i vrstu ribarskih brodova ovlaštenih za ribolov, najmanju veličinu i težinu ulovljene ribe i drugo².

Ribarske vode Unije su morski prostori u kojima su države članice EU proglasile gospodarski pojas ili ribolovnu zonu. Ribarice iz jedne države članice, na temelju jednakoga tretmana svih državljana EU, imaju pravo ribolova u gospodarskom pojasu ili ribolovnoj zoni druge članice. U teritorijalnome moru isključivo pravo ribolova pripada ribarima obalne države.

Zajednička ribarska politika se provodi u ribarskim vodama EU, na otvorenom moru u odnosu na ribarice država članica EU (brodove koji viju zastavu države članice i registrirani su u Uniji), a u gospodarskim pojasevima trećih država samo u mjeri određenoj ugovorima o partnerstvu u ribarstvu.

Svake godine Vijeće ministara Europske unije donosi Uredbu o ukupno dopustivom ulovu za iduću godinu i nacionalnim kvotama za ribarenje (o vrstama i količini ribe) u sektorima ribarskih voda EU.

4. Zajednička ribarska politika nije osigurala održiv ribolov. U rezoluciji Parlamenta od 12. prosinca 2001. ističe se prekomjerno iskorištavanje mnogih ribljih vrsta, koje su uslijed toga pred biološkim uništenjem. Ukupno dopustivi ulov, prema rezoluciji, se treba određivati prije korištenjem podacima znanosti, nego socijalno-gospodarskim okolnostima.³

5. Zbog osiromašenja ribljih naselja i posljedica na socijalno-gospodarskom planu (smanjenja radnih mjesta u ribarstvu, smanjenja profitabilnosti uslijed prekomjernog ulaganja i dr.), zajednička ribarska politika je godine 2002. doživjela reformu. Osnovni dokument programa reforme je nazvan *Roadmap*.⁴ Usvojen je dugoročni, a ne godišnji pristup planiranju mjera, nova politika prema ribarskim flotama zbog prekomjernih kapaciteta (koja uključuje uskraćivanje javne potpore privatnim ulagačima radi modernizacije ribarica), mjere za bolju primjenu pravila, te orijentacija prema većem učešću zainteresiranih, posebice ribara u zajedničkoj ribarskoj politici.⁵

² Kristian Turkalj: Reforma zajedničke ribarske politike Europske zajednice – s naglaskom na problematiku širenja jurisdikcije na moru, Zbornik Pravnoga fakulteta u Zagrebu, br. 53 (3-4), god. 2003., str. 875.-913.

³ Bulletin EU 12-2001: http://europa.eu/bulletin/en/2001_12/p103142.htm

⁴ Commission of the European Communities: Communication from the Commission on the reform of the Common Fisheries Policy („Roadmap“), Brussels, 28.5.2002.

⁵ European Commission – Fisheries – 2002 reform of the CFP: http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/2002_reform_en.htm

V. i Uredbu Vijeća br. 2371/2002 od 20. prosinca 2002. o očuvanju i održivom iskorištavanju ribljih resursa prema Zajedničkoj ribarskoj politici:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002R2371:EN:HT...>

6. U Sredozemlju Europska unija tek djelomično provodi mjere očuvanja ribljih bogatstava. Unija je članica Opće ribarske komisije za Sredozemlje i Međunarodne komisije za očuvanje atlantske tune. *Uredbom Vijeća ministara br. 1626/94* od 27. lipnja 1994. područje primjene zajedničke ribarske politike je prošireno na Sredozemlje (propisane su neke tehničke mjere za očuvanje ribljih bogatstava).⁶

7. Europska komisija je 9. listopada 2002. usvojila *Akcijski plan za očuvanje i održivo iskorištavanje ribljih bogatstava Sredozemlja*, u skladu s dokumentom *Roadmap*. Akcijskim planom je usklađen pristup proglašavanju zaštićenih ribolovnih zona (u kojima je ribolov ograničen ili zabranjen), uređeni su ribolovni napor kao osnovni instrument upravljanja ribarstvom, poboljšanje ribolovnih tehnika na način da se smanje negativni učinci po riblja naselja i morski eko-sustav, te međunarodna suradnja. Osiguranje održivog ribolova, prema Akcijskom planu, treba biti i na otvorenom moru i u gospodarskim pojasevima trećih država.

Ostali akcijski planovi, strategije i priopćenja su doneseni u okviru procesa reforme. Sadrže strategiju održivog razvoja europske marikulture (prvi put), mjere za integriranje zaštite okoliša u zajedničku ribarsku politiku, istrebljenje nelegalnoga ribolova, mjere za ublažavanje socijalnih, gospodarskih i regionalnih posljedica restrukturiranja ribarske flote, smanjenje odbacivanja ribe, ustanovljenje jedinstvene strukture inspekcije.⁷

8. U Europskoj uniji opada totalna proizvodnja ribe (totalna proizvodnja je zbroj ulova i marikulture). Dok je 1995. bila 9.237.714 tona, 2005. je totalna proizvodnja svih 27 država članica bila 6.904.500 t. Proizvodnja 2005. je oko 17% manja nego 1993. Europska proizvodnja čini oko 4% ukupne svjetske proizvodnje. Četiri države članice (Danska, Francuska, Španjolska i Ujedinjeno Kraljevstvo) ulove i uzgoje 53% ribe i školjkaša unutar svih 27 država Europske unije.

Ulov država Europske Unije je 1995. bio 8.054.070 tona, a 2005. godine 5.632.045 tona. Između 1993. i 2005. opao za oko 22%, a u istome razdoblju je ukupan svjetski ulov porastao za 8%.⁸ Ulov EU čini oko 6% ukupnoga svjetskoga lova.

Marikultura država Europske Unije je 1995. iznosila 13% ukupne proizvodnje, a 2005. godine 18%. Najviše se ribe i školjkaša uzgoja u sjeveroistočnom Atlantiku: 74%, a u Sredozemlju 9%. Najviše u Danskoj, oko 900.000 tona. Pet država članica (Danska 16%, Francuska 11%, Nizozemska 10%, Španjolska 14% i Ujedinjeno Kraljevstvo 12%) su 2005. godine uzgojile preko 60% ribe i školjkaša svih 27 članica EU.

U Sredozemlju je cjelokupan ulov svih 27 država Europske unije 1995. bio 718.448 tona, a 2006. 563.516 tona. U razdoblju 1992.-2005. je opao za 22%.

⁶ Council Regulation (EC) No 1626/94: OJ L 171, 6.7.1994; Bull. 6-1994.

⁷ V. i Deklaraciju s Ministarske konferencije o održivom razvoju ribarstva u Sredozemlju, održane u Veneciji 25.-26. studenoga 2003.

⁸ Podaci su prema: European Commission, Office for Official Publications of the European Communities, Eurostat, Fishery statistics, Data 1990-2006, 2007 edition, Luxembourg, 61 pp.

U Sredozemlju najviše lovi Turska: 2005. godine 380.381 tonu ili 26% ukupnog ulova, a Italija više nego sve druge države Europske unije zajedno: gotovo 300.000 tona, ili 54%.

Hrvatska ribolovna flota je 2005. ulovila 34.650 tona.

Ako se računa ulov, uzgoj i potrošnja živih morskih bogatstava, Italija je, prema podacima Eurostata, u negativnoj vanjskotrgovinskoj bilanci za 834.604 tona (2006.). Izraženo u novčanoj vrijednosti, Italija je iste godine, 2006., bila u negativnoj bilanci za 3.192 milijuna eura (više uvozi negoli izvozi), a Hrvatska ima pozitivnu bilancu (oko 36 milijuna eura).

Od europskih država najveći broj ribarskih brodova ima Grčka: 18.045 (2006. godine). To su u prosjeku mali ribarski brodovi lokalnoga ribolova među grčkim otocima. Po tonaži najjača je španjolska flota, a talijanska je četvrta sa 205.877 tona, odmah iza francuske.

Godine 2000. Italija je imala 48.770 zaposlenih u ribarstvu, a Hrvatska 15.151 (u relativnom broju, u odnosu na ukupan broj stanovnika i na broj ribarskih brodova više od Italije).

Zalihe svih ribljih proizvoda po glavi stanovnika Italije bile su 1995. godine 21,5 kg, a u Hrvatske 3,2. U svijetu je po glavi stanovnika 1995. bilo ulovljeno i uzgojeno 15,0 kg ribe, a 2000. godine 19,0 kg. Prema domaćim izvorima potrošnja ribe i ribljih proizvoda je u Hrvatskoj 8 kg po glavi stanovnika, dvostruko manje od prosječne potrošnje u svijetu (16 kg po stanovniku godišnje). Pozitivna je devizna bilanca ribarskoga gospodarstva Hrvatske: u ukupnom društvenom proizvodu čini 0,8% izvoza, a uvozi se 0,4%.

Ukupan bruto domaći proizvod Europske unije je najveći u svijetu. Po podacima Svjetske banke je 2005. godine bio 12.626.921 dolar. Italija je osma u svijetu sa 1.667.753 dolara, a Hrvatska 67. sa 58.530 (po CIA World Factbook Hrvatska je na 74. mjestu).⁹

Italija ima bruto domaći proizvod (BDP) po glavi stanovnika oko prosjeka Europske unije (25 država). U Hrvatskoj je, kao i u zemlji članici EU Latviji, 48% od europskog prosjeka.¹⁰ Za ilustraciju, najnovije članice Europske Unije Rumunjska i Bugarska su 2005. imale BDP po glavi stanovnika 34%, odnosno 33% od europskoga prosjeka.

9. Ekspedicija «Hvar» iz godine 1948.-1949. je ustanovila da je količina pridnene ribe u moru današnjega hrvatskoga ZERP-a iznosila oko 545 kg/km², a međunarodna ekspedicija «Medit» iz 1996.-1998. da je pedesetak godina kasnije prepolovljena i iznosi oko 270 kg/km². Negativne promjene su i u strukturi i kvaliteti lovine. Gospodarski važne vrste su polovinom 20. stoljeća činile oko 85% ulova, a početkom 21. stoljeća 68% ulova. Najveći pad je u ulovu hrskavičnjača, koje su ribarskim stručnjacima jedan od osnovnih indikatora ugroženosti područja. Negativne promjene su posebice u području najintenzivnijega ribolova, pridnenog

⁹ [http://hr.wikipedia.org/wiki/Popis_zemalja_po_BDP-u_\(PKM\)](http://hr.wikipedia.org/wiki/Popis_zemalja_po_BDP-u_(PKM))

¹⁰ <http://www.suvremena.hr/2367.aspx>

(kočarskog) u Jabučkoj kotlini i otvorenom srednjem Jadranu. U području ZERP-a je intenzivno prekomjerno izlovljavanje.

Ulov talijanskih ribarica jadranskih regija je 2001. činio 58,6% ukupnog talijanskog ulova. Talijanska ribarska flota provodi najintenzivniji ribolov u Jadranu. Hrvatski ribari posljednjih godina ulove u Jadranu oko 10 puta manje nego talijanski ribari.

10. U Sredozemlju su od država članica Europske unije Španjolska i Malta proglasile ribolovne pojaseve (španjolski je definiran koordinatama, a malteški je širine 25 nautičkih milja). Ti pojasevi čine ribarske vode EU. Francuska i Italija imaju ekološke pojaseve.

11. Slovenija je donijela 4. listopada 2005. Zakon o proglašenju zaštićene ekološke zone i epikontinentnog pojasa. Po tome zakonu¹¹ se slovenski gospodarski pojas i epikontinentni pojas nastavljaju na slovensko teritorijalno more koje drastično prelazi *crtu sredine* u morskome prostoru između Hrvatske i Slovenije (tj. privremenu morsku granicu između država propisanu Konvencijom UN o pravu mora iz 1982. dok se ne utvrdi konačno razgraničenje).

Jedno od elementarnih pravila prava mora jest da epikontinentni pojas i zaštićeni ekološki ili ribolovni pojas moraju imati fizički dodir sa teritorijalnim morem obalne države, nastavljati se od njega u smjeru pučine. Ne mogu se nastavljati od teritorija druge države, odnosno njenoga (tuđeg) teritorijalnog mora. Slovenija svojim zakonom očito drži da joj pripada područje unutar zone od 12 milja računajući od *hrvatskoga* kopna, a izvan zone od 12 milja računajući od slovenskog. Smatra, zapravo, da ima teritorijalno more šire od 12 milja (što je usuprot Konvenciji UN-a o pravu mora), i to u području teritorijalnog mora Republike Hrvatske.

Hrvatska Vlada je prosvjedovala zbog slovenskih jednostranih i pravno neutemeljenih propisa jer su gospodarski pojas i epikontinentni pojas proglašeni u području hrvatskoga gospodarskog pojasa (ZERP-a) i epikontinentnog pojasa. Takvi jednostrani akti nisu međunarodnopravno valjani, protupravni su i izraz su nedopustivoga posezanja za hrvatskim državnim područjem.

Europska unija nije reagirala na taj slovenski akt.

12.. Italija je donijela *Zakon o zaštićenoj ekološkoj zoni* 8. veljače 2006. godine. O tome susjedne države nisu bile prethodno konzultirane. U samom Zakonu, njegovu čl. 1., st. 2., stoji da ga «Ministarstvo vanjskih poslova priopćuje državama čija područja graniče s područjem Italije, ili su mu sučelice».

U članku 2. talijanskog Zakona o zaštićenoj ekološkoj zoni izvan vanjskih granica teritorijalnoga mora normiran je režim ekološke zone:

«1. U granicama zaštićene ekološke zone utvrđenih temeljem članka 1. Italija ostvaruje svoju jurisdikciju u području zaštite i očuvanja podmorja, uključujući arheološku i povijesnu baštinu, sukladno navedenoj Konvenciji Ujedinjenih

¹¹ Uradni list Republike Slovenije, br. 93/05.

naroda o pravu mora i Konvenciji UNESCO-a iz 2001. o zaštiti kulturnog blaga u podmorju, usvojenoj u Parizu 2. studenog 2001., od datuma njezina stupanja na snagu za Italiju.

2. Unutar zaštićene ekološke zone primjenjuju se i na brodove pod stranim zastavama i osobe stranog državljanstva, odredbe talijanskih zakona, pravo Europske unije i međunarodnih sporazuma koji obvezuju Italiju u području sprečavanja i suzbijanja svih vrsta onečišćenja mora, uključujući onečišćenje s brodova i balastnim vodama, onečišćenje potapanjem otpada, onečišćenje uzrokovano djelatnostima radi istraživanja i iskorištavanja podmorja i onečišćenje zrakom, te u području zaštite sisavaca, biorazličitosti, te arheološke i povijesne baštine.

3. Ovaj se zakon ne primjenjuje na djelatnosti ribarenja».¹²

Talijanskim zakonom nije proglašena i ribolovna komponenta gospodarskoga pojasa, jer mora oko talijanskih obala nisu bogata ribom i tu ne love strani ribari.

Italija je u zaštićenoj ekološkoj zoni odredila zaštitu kulturnih i povijesno vrijednih predmeta nađenih u podmorju, premda Konvencija UN-a o pravu mora propisuje da ta zaštita može dosezati samo do vanjskih granica vanjskoga pojasa, odnosno do 24. milje računajući od polazne crte od koje se mjeri širina teritorijalnog mora.

13. Pomorski zakonik Republike Hrvatske iz 1994. imao je, u Glavi IV., odredbe o gospodarskome pojasu, ali je člankom 1042. bilo određeno da će se taj pravni režim početi primjenjivati kada Hrvatski sabor donese odluku o proglašenju gospodarskog pojasa.

Trećega listopada 2003. je Hrvatski sabor donio Odluku o proširenju jurisdikcije Republike Hrvatske u Jadranu¹³. Proglašeni su neki sadržaji gospodarskog pojasa, oni najbitniji. Proglašen je, naime, *zaštićeni ekološko-ribolovni pojas* (krać. ZERP) sa svim pravima predviđenim režimom gospodarskog pojasa, osim proizvodnje energije korištenjem mora, morskih struja i vjetrova te isključivo pravo i jurisdikcija pri podizanju umjetnih otoka, uređaja i naprava. Sabor je sebi pridržao pravo proglasiti i te sadržaje.

Primjena pravnoga režima Zaštićenoga ekološko-ribolovnog pojasa odgođena je za dvanaest mjeseci (za to vrijeme je trebalo pripremiti provedbene mehanizme i sporazume sa zainteresiranim državama i Europskom Unijom).

14. Evo teksta Odluke:

«Na temelju Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. koja je uspostavila prava obalnih država na proglašenje isključivoga gospodarskog pojasa, te je u Dijelu V. regulirala određena suverena prava i jurisdikciju obalne države, te prava i slobode drugih država u tom pojasu,

¹² Integralni tekst objavljen je u V. Barić Punda i D. Rudolf ml., *Pravo mora – dokumenti, mišljenja znanstvenika, komentari*, Split, 2007., str. 386.-387.

¹³ *Narodne novine* br. 157/03.

Polazeći od Pomorskoga zakonika iz 1994. koji je u Glavi IV. (članci 33. do 42.) definirao gospodarski pojas Republike Hrvatske i suverena prava i jurisdikciju koju Republika Hrvatska može ostvariti u gospodarskome pojasu, te koji je u članku 1042. propisao da Sabor Republike Hrvatske donosi odluku o proglašenju gospodarskog pojasa Republike Hrvatske, navodeći da će se odredbe članka 33. do 42. primjenjivati kad Sabor Republike Hrvatske donese odluku o njegovom proglašenju,

Zabrinuti zbog velike ugroženosti živih morskih bogatstava u Jadranskom moru,

Vodeći računa da u zadnjih nekoliko godina sve više raste ribolovni pritisak ne-jadranskih i ne-sredozemnih država, uključujući i upotrebu tzv. brodova-tvornica,

Svjesni da se prekomjerno iskorištavanje živih morskih bogatstava Jadranskoga mora, zbog nemogućnosti primjene mjera planiranja, ograničavanja i nadzora ribolova, u najvećoj mjeri odvija u dijelu Jadrana koji se nalazi u režimu otvorenog mora,

Ocjenjujući da nastavljanje ovakve prakse ugrožava održivo gospodarenje ribljim bogatstvom i njegovo održivo iskorištavanje, šteti interesima Republike Hrvatske i svih ostalih jadranskih država, te pogoduje ilegalnom, nereguliranom i neprijavljenom ribolovu,

Uzimajući u obzir da je Jadran more koje je prema definiciji Konvencije o pravu mora (članak 122.) zatvoreno ili poluzatvoreno more, te da bi zbog njegovih malih dimenzija posljedice zagađivanja morskog okoliša poprimile znatno veće razmjere nego u ostalim morima,

Svjesni da bi havarija, poput one tankera »Prestige«, u Jadranu dovela do devastacije živih morskih bogatstva, što bi imalo vrlo teške društvene i gospodarske posljedice za obalno područje cijeloga Jadrana, ali i za nacionalno gospodarstvo Republike Hrvatske u cjelini, a posebice za hrvatski turizam,

Podržavajući multilateralne napore za uređivanje održivog ribolova u Sredozemlju, kao i glavna načela na kojima se priprema Ministarska konferencija o održivom ribolovu u Sredozemlju, koja će se održati u Veneciji u studenom 2003. godine, a osobito:

– suvereno pravo svake države da u skladu s međunarodnim pravom proširi svoju jurisdikciju na moru;

– proširenje nacionalne jurisdikcije kao način da se omogući i nadzire održivi ribolov,

– potrebu brzog djelovanja, kako u zaštiti ribljeg bogatstva tako i u zaštiti morskog okoliša,

– usklađivanje mjera svih obalnih država u istraživanju, upravljanju i nadzoru ribolova,

– korištenje multilateralnih mehanizama u ostvarivanju tih ciljeva,

Vjerujući da će širenje nacionalne jurisdikcije u Sredozemlju stvoriti uvjete za održivi ribolov, pridonijeti učinkovitom suzbijanju ilegalnoga, neprijavljenog i nereguliranog ribolova, te stvoriti temelje za učinkovitu bilateralnu i multilateralnu suradnju država u Sredozemlju,

Potvrđujući suverena prava i jurisdikciju koja pripadaju Republici Hrvatskoj i koja ona, sukladno međunarodnome pravu, već izvršava nad svojim epikontinentalnim pojasom,

Polazeći od interesa Republike Hrvatske da se u Jadranu sačuva tradicionalno ribarstvo kao jedan od glavnih preduvjeta razvoja turizma i zadržavanja lokalnog stanovništva na otocima,

Kao pretpostavka za dugoročno održivo i racionalno gospodarenje živim morskim bogatstvima i za odgovarajuću zaštitu morskog okoliša Jadranskoga mora, u skladu s Dijelom V. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982., a na temelju članka 1042. Pomorskog zakonika:

1. Hrvatski sabor ovime proglašava sadržaje isključivoga gospodarskog pojasa koji se odnose na suverena prava istraživanja i iskorištavanja, očuvanja i gospodarenja živim prirodnim bogatstvima voda izvan vanjske granice teritorijalnog mora, te jurisdikciju glede znanstvenog istraživanja mora i zaštite i očuvanja morskog okoliša, čime se s današnjim danom uspostavlja zaštićeni ekološko-ribolovni pojas Republike Hrvatske.

2. Hrvatski sabor pridržava pravo da po potrebi proglasi i ostale sadržaje iz Glave IV. Pomorskog zakonika, a u skladu s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravu mora.

3. Primjena pravnog režima zaštićenoga ekološko-ribolovnog pojasa Republike Hrvatske započet će dvanaest mjeseci nakon njegovog uspostavljanja. S istim danom započet će i primjena članka 33., 34. stavka 1. točka a, članka 35., 41. i 42. Pomorskog zakonika – Glava IV. Gospodarski pojas. Razdoblje do početka primjene režima poslužit će za pripremu provedbenih mehanizama, te za moguće sklapanje sporazuma i aranžmana sa zainteresiranim državama i Europskom zajednicom.

4. Ne dirajući u suverena prava i jurisdikciju Republike Hrvatske, ovako zaštićeni ekološko-ribolovni pojas Republike Hrvatske ostaje morski prostor u kojem sve države uživaju međunarodnim pravom zajamčene slobode plovidbe, preleta, polaganja podmorskih kablova i cjevovoda i druge međunarodnopravno dopuštene uporabe mora.

5. Zaštićeni ekološko-ribolovni pojas Republike Hrvatske obuhvaća morski prostor od vanjske granice teritorijalnoga mora u smjeru pučine do njegove vanjske granice dopuštene općim međunarodnim pravom. Vanjske granice zaštićenoga ekološko-ribolovnog pojasa Republike Hrvatske utvrdit će se među

narodnim ugovorima o razgraničenju s državama čije obale leže sučelice ili bočno u odnosu na hrvatsku obalu.

6. Do sklapanja međunarodnih ugovora o razgraničenju, vanjska granica zaštićenoga ekološko-ribolovnog pojasa Republike Hrvatske privremeno će slijediti crtu razgraničenja epikontinentalnog pojasa uspostavljenu Sporazumom između SFRJ i Talijanske Republike o razgraničenju epikontinentalnog pojasa iz 1968. godine, a kod bočnog razgraničenja crtu koja slijedi smjer i nastavlja se na privremenu crtu razgraničenja teritorijalnih mora kako je to utvrđeno Protokolom o privremenom režimu uz južnu granicu između Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore iz 2001. godine.

7. Republika Hrvatska će tijesno surađivati sa svim jadranskim i ostalim zainteresiranim mediteranskim državama u naporima da se kroz usklađeno djelovanje zaštititi Jadran i Mediteran.

8. Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.»

15. Nakon što je Vijeće Europske unije kritiziralo jednostranost hrvatskoga pravnog akta (premda se odluka o proširenju jurisdikcije može donijeti jedino jednostrano, tako je, primjerice, postupila i Italija proglašavajući svoju ekološku i arheološku zonu), a približavao se datum početka primjene Odluke, Odluka je 3. lipnja 2004. dopunjena¹⁴ tako što je predviđeno da će za zemlje članice Europske unije primjena pravnog režima Zaštićenog ekološko-ribolovnog pojasa započeti tek nakon što se sklopi Ugovor o partnerstvu u ribarstvu između Europske unije i Hrvatske.

Evo cjelovitoga teksta Odluke:

Na temelju članka 1042. Pomorskoga zakonika («Narodne novine«, br. 157/03.), a u svezi s člankom 55. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora, Hrvatski sabor je na sjednici održanoj 3. lipnja 2004., donio

ODLUKU

O DOPUNI ODLUKE O PROŠIRENJU JURISDIKCIJE REPUBLIKE HRVATSKE NA JADRANSKOM MORU

1. U Odluci o proširenju jurisdikcije Republike Hrvatske na Jadranskom moru («Narodne novine«, br. 157/03.), u točki 3. dodaje se stavak 2. koji glasi:

»Za zemlje članice Europske unije, primjena pravnog režima zaštićenoga ekološko-ribolovnog pojasa Republike Hrvatske, započet će nakon sklapanja Ugovora o partnerstvu u ribarstvu između Europske zajednice i Republike Hrvatske.«

2. Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

16. Hrvatski sabor je na sjednici 15. prosinca 2006. donio novu Odluku o izmjeni i dopunama Odluke o proširenju jurisdikcije Republike Hrvatske na

¹⁴ Narodne novine br. 77/04.

Jadranskome moru¹⁵. Ranija Odluka o dopuni je izmijenjena na sljedeći način:

«Za države članice Europske unije primjena pravnog režima Zaštićenoga ekološko-ribolovnog pojasa Republike Hrvatske započet će najkasnije s danom 1. siječnja 2008., od kada će se za ribarske i druge brodove Europske zajednice primjenjivati ribolovni i ekološki propisi Republike Hrvatske.»

Dodani su i novi stavci:

«Hrvatska će kroz partnerski odnos s državama članicama Europske unije i Europskom komisijom, sukladno svojem statusu države kandidatkinje koja pregovara o pristupanju u punopravno članstvo Europske unije i važnosti promicanja dobrosusjedskih odnosa, nastaviti dijalog o mjerama kojima se osiguravaju održivi ribolov i zaštita morskog okoliša u Jadranu, vodeći pritom računa o temeljnim načelima Zajedničke ribarske politike Europske zajednice, podacima i znanstvenim podlogama prikupljenim kroz nacionalne i međunarodne projekte (poput FAO-AdriaMed, MEDITS te DemMon projekta) te pozitivnim propisima Republike Hrvatske i zainteresiranim stranama.

Ova Odluka ni na koji način ne prejudicira rješavanje ostalih pitanja s državama članicama EU, koji će se nastaviti rješavati sukladno međunarodnim pravu, te u duhu prijateljskih odnosa i dobrih EU običaja.»

17. Koncem 2007. godine, u razdoblju kada je u Hrvatskoj najavljivano osnaženje primjene režima ZERP-a i na države članice Europske unije, dužnosnici Europske unije, posebice Slovenije, su pozivali Hrvatsku da se “drži međunarodnoga dogovora i obećanja, odnosno preuzetih obveza”, koje proizlaze iz zapisnika sa trilateralnog sastanka državnih tajnika Hrvatske, Slovenije i Italije koji je održan u Bruxellesu 4. lipnja 2004. (o tome dokumentu potanje u nastavku). Političari susjednih zemalja i europski dužnosnici, spominjući “obveze Hrvatske” nisu spominjali nikakvu obvezu sa svoje strane. U javnim izjavama citirao se samo prvi dio rečenice hrvatskoga državnog tajnika, da se “ZERP neće primjenjivati na države članice EU”, i pozivalo Hrvatsku na vjerodostojnost, a nije se spominjao dogovor državnih tajnika da će se u međuvremenu postići ugovor o partnerstvu u području ribarstva između Hrvatske i EU.

18. Članicama Europske unije Sloveniji i Italiji su interesi bili usuprot postizanja ugovora. Tim državama odgovara sadašnje stanje ribarenja u hrvatskome ZERP-u bez ograničenja i bez plaćanja naknade. O pregovaranju o sklapanju ugovora o ribarstvu nije bilo *dobre vjere* (što se sa hrvatske strane nije očekivalo), pa je dojam da se u cijelom razdoblju donošenja normi o ZERP-u i neprimjenjivanju njegova režima na ribarice iz EU radilo o *zabludi* (bludnji) Hrvatske.¹⁶ Tako i pri potpisivanju izjave sa trilateralnoga sastanka državnih tajnika.

¹⁵ Narodne novine br. 138/06.

¹⁶ Zabluda je jedan od razloga relativne ništavosti ugovora. Tako je i sa prijevarom:

«Ako je država prijevarnim ponašanjem druge države pregovarateljice navedena da sklopi ugovor, može se pozvati na prijevaru kao na uzrok koji ništi njezin pristanak da bude vezana tim ugovorom» - čl. 49. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora iz 1969.

“Dobra vjera je jedno od temeljnih načela koja se odnose na stvaranje i izvršenje pravnih obveza, bilo kakav li je njihov izvor”, istaknuo je Međunarodni sud u presudi iz 1974. o Nuklearnim pokusima.

19. Nakon trilateralnoga sastanka državnih tajnika održano je deset bezuspješnih rundi pregovora o ribarstvu između Republike Hrvatske i Europske unije¹⁷. Hrvatska je bila u slaboj pregovaračkoj poziciji zbog osjetljivog vremena u kojem su se razgovori vodili, razdoblja njezina pridruživanja Europskoj uniji.

Nakon isteka *razumnoga roka* za sklapanje ugovora o partnerstvu o ribarstvu između Hrvatske i Europske unije, Republika Hrvatska se spomenutom saborskom odlukom od 15. prosinca 2006. odlučila osnažiti primjenu ZERP-a i na zemlje Europske unije.¹⁸

20. Kako se približavao datum primjene pravnog režima ZERP-a i na države članice Europske unije, stizala su upozorenja da će EU blokirati neka poglavlja pregovora s Hrvatskom o njenome punopravnom članstvu u EU.¹⁹

1. siječnja 2008. godine, pravni režim ZERP-a se sukladno saborskoj odluci od 15. prosinca 2006. počeo primjenjivati i na zemlje EU. Samo formalnopravno, ne i stvarno.²⁰

Zbog pritiska Europske unije, posebice njene članice Slovenije²¹ (tada i predsjedavajuće Europskom unijom) i zastoja u pregovorima Hrvatske o njenome punopravnom članstvu u EU, Hrvatski sabor je na sjednici 13. ožujka 2008. donio Odluku o izmjeni Odluke o proširenju jurisdikcije Republike Hrvatske na Jadranskom moru²².

Tekst Odluke glasi:

“I. U Odluci o proširenju jurisdikcije Republike Hrvatske na Jadranskom moru

¹⁷ Pregovori su održani u Zagrebu 1. prosinca 2006., u Tirani 12. i 13. prosinca 2006., u Rimu 12. siječnja 2007., u Rimu 6. ožujka 2007., u Rimu 15. ožujka 2007., u Bruxellesu 20. ožujka 2007., u Rimu 17. travnja 2007., u Rimu 25. travnja 2007., u Bruxellesu 10. svibnja 2007., u Bruxellesu 27. lipnja 2007. Predstavnici susjednih država nisu tretirali pregovore kao takve koje će dovesti do sklapanja ugovora o partnerstvu u ribarstvu. Kao načelno polazište nisu prihvaćali prava i jurisdikciju Republike Hrvatske nad njenim gospodarskim pojasom (ZERP-om) u odnosu na vlastite ribarice.

¹⁸ Taj su program u predizbornoj kampanji za parlamentarne izbore u jesen 2007. podržale sve saborske stranke.

¹⁹ V. izjavu talijanskoga ministra poljoprivrede i ribarstva Paola De Castra, «*Jutarnji list*», 12. prosinca 2007.

²⁰ Hrvatska ga u praksi nije provodila. Ribarice tih zemalja su i dalje nastavile nesmetano ribariti u području ZERP-a.

Kako upravo ribarice Europske unije (Italije) vrše prekomjeran izlov, a na njih se ne primjenjuje pravni režim gospodarskog pojasa, osnovna proglašenja nije ostvarena.

²¹ Slovenija je tvrdila da se hrvatskim ZERP-om prejudiciraju granice na Jadranu.

Paradoksalno je što se hrvatski ZERP nalazi u području izvan zone razgraničenja na moru sa Republikom Slovenijom, a proglašena slovenska «ekološka zona» i «epikontinentski pojas» se nalaze u području hrvatskoga ZERP-a i teritorijalnoga mora. Protupravni slovenski akti koji zadiru u područje mora i podmorja u kojemu suverenitet i suverena prava nedvojbeno vrši Republika Hrvatska nisu naišli na kritiku unutar Europske Unije, jer je njena članica, dok su hrvatski akti – međunarodnopravno utemeljeni, kritizirani.

²² *Narodne novine* br. 31/08.

(»Narodnenovine«, br. 157/03., 77/04, i 138/06.), u točki 3. stavak 2. mijenja se i glasi:
»Zaštićeni ekološko-ribolovni pojas Republike Hrvatske privremeno se neće primjenjivati na države članice Europske unije od dana 15. ožujka 2008. godine, do iznalaženja zajedničkoga dogovora u EU duhu.«

II. Republika Hrvatska, kao država kandidat u procesu pristupanja u članstvo u Europskoj uniji, nastaviti će i dodatno ojačati dijalog s državama članicama i Europskom komisijom u cilju brzog postizanja dogovora koji će osigurati maksimalnu ekološku i ribolovnu zaštitu Jadrana, vodeći pritom računa o svim legitimnim interesima Republike Hrvatske.

III. Hrvatski ribari (sve fizičke i pravne osobe sa područja Republike Hrvatske, koje se bave ribolovom na Jadranskom moru) imaju isti status kao i ribari zemalja članica Europske unije, u području Zaštićenoga ekološko-ribolovnog pojasa, do postizanja dogovora iz točke II. ove Odluke.

IV. Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.”

21. Odmah nakon odustajanja Hrvatske od primjene ZERP-a na države Europske Unije, čelnici Europske unije su izrazili jasnu političku volju za ubrzanjem pregovora o učlanjenju Republike Hrvatske u tu međunarodnu organizaciju.

22. Pravni režim Zaštićenoga ekološko-ribolovnog pojasa sada se primjenjuje samo na fizičke i pravne osobe država koje nisu članice Europske unije, te na hrvatske fizičke i pravne osobe koje se ne bave ribolovom (bave se primjerice istraživanjem, fotografiranjem mora i dr.).

23. Valja nam se sada vratiti na spomenuti zapisnik trilateralnog sastanka državnih tajnika Hrvatske, Italije i Slovenije u Bruxellesu 4. lipnja 2004. na kojemu je bio nazočan i predstavnik Europske komisije kao promatrač.

Taj zapisnik, koji je izazvao kontradiktorne interpretacije u Zagrebu i Bruxellesu, u cijelosti glasi:

TRILATERALNI SASTANAK ITALIJA – SLOVENIJA – HRVATSKA

Bruxelles, 4. lipnja 2004.

Četvrti trilateralni sastanak između Italije, Slovenije i Hrvatske održan je u Bruxellesu 4. lipnja 2004. Europska komisija je prihvatila poziv da sudjeluje na tome skupu i uzela je učešća radi olakšavanja rasprava. Sastanku je predsjedavao gospodin Roberto Antonione, državni tajnik u Ministarstvu vanjskih poslova (popis svih sudionika je u prilogu).

Gospodin Bišćević, državni tajnik iz Hrvatske, izvijestio je stranke o Odluci Hrvatskoga Sabora od 3. lipnja 2004. (donesena je dakle, dan prije sastanka u Bruxellesu, op. a.) kojom je dopunjena Odluka o proširenju jurisdikcije Republike Hrvatske u Jadranskom moru, a u kojoj stoji da će primjena hrvatskoga Zaštićenog ekološko-ribolovnog pojasa na države članice Europske unije započeti nakon zaključenja ugovora o partnerstvu u ribarstvu između Republike Hrvatske i Europske unije, i izrazio je spremnost Hrvatske započeti razgovore radi postizanja

toga cilja.

Hrvatska je potvrdila da tijekom toga razdoblja neće biti promjena u sadašnjem režimu za države članice Europske unije u spomenutom području Jadranskoga mora.

Talijanski i slovenski državni tajnici su primili na znanje odluku Hrvatskoga sabora. Pozdravili su suspenziju primjene svih aspekata Zaštićenoga ekološko-ribolovnog pojasa na članice Europske unije. Izrazili su gledište da će se to primjenjivati do zajedničkoga sporazuma u duhu EU koji će se postići vodeći računa o interesima susjednih država Europske unije.

Sudionici sastanka su izrazili spremnost daljnje zajedničkog rada u duhu EU dobrosusjedskih odnosa, vodeći računa o interesima svih zainteresiranih strana, trilateralno i s Europskom komisijom, dok se ne postigne zajednički sporazum.

Bruxelles, 4. lipnja 2004.

(slijede vlastoručni potpisi:)

*g. Roberto Antonione,
državi tajnik,
Ministarstvo vanjskih poslova Italije*

*g. Michael Leight,
zamjenik gl. direktora,
Glavna direkcija
vanjskih poslova,
Europska komisija*

*g. Andrej Logar,
državni tajnik,
Ministarstvo vanjskih poslova Slovenije*

*g. Hido Biščević,
državni tajnik,
Ministarstvo vanjskih poslova Hrvatske*

24. Moglo bi se reći da rečenica iz zapisnika sa trilateralnoga sastanka u Bruxellesu po kojoj Hrvatska “potvrđuje da u razdoblju do sklapanja ugovora o partnerstvu u ribarstvu neće biti promjena u režimu ZERP-a” nije stvorila nikakvu novu, dodatnu obvezu Hrvatske, zbog toga što nije državni tajnik, već *Sabor* oslobodio ribarice EU od primjene režima ZERP-a dok se ne sklopi ugovor.

Državni tajnik je inozemnim kolegama prenio novu odluku Hrvatskoga Sabora, ali njegova rečenica da “neće biti *promjena* u režimu ZERP-a do sklapanja ugovora” čini osobnu, dodatnu izjavu (premda logičnu). Sabor nije sebi uskratio pravo promjene u režimu ZERP-a.

Jednako uvjerljivo je tumačenje da hrvatski državni tajnik nije dao nikakvu dodatnu izjavu, jer se saborska odluka da će “primjena pravnog režima ZERP-a za zemlje članice Europske unije početi nakon sklapanja ugovora o ribarstvu” može doista shvatiti tako da “promjena u režimu ZERP-a *do sklapanja ugovora*”

o partnerskome odnosu u području ribarstva između Republike Hrvatske i EU neće biti.

25. Odluke Sabora o gospodarskome pojasu (ZERP-u) su jednostrani akti obalne države iz područja prava mora kojima se stječu prava, a odluka kojom se režim ZERP-a ne primjenjuje na ribarice EU je samoograničenje, odreknuće od dijela tih prava.

Država se međunarodnopravno obvezuje ugovorima koje je sklopila i vlastitim jednostranim aktima, a obvezana je i međunarodnim pravnim običajima. Uz opća pravna načela, to su izvori međunarodnoga prava. Jednostrani akt odreknuća može jednostrano izmijeniti ili poništiti ako je uz to odreknuće izražen uvjet, koji nije ispunjen. Ako o namjeri odreknuća postoji sumnja, ovisno o okolnostima tumačenje treba biti u prilog države koja ga je navodno očitovala.²³

26. Zanimljivo je pitanje o tome je li državni tajnik svojom izjavom stvorio međunarodnopravnu obvezu po Hrvatsku.

Prema našem gledištu, zapisnik sa sastanka državnih tajnika ministarstava vanjskih poslova nije međunarodni ugovor²⁴.

Izjava hrvatskoga državnog tajnika ima obrise jednostranog pravnog akta, obećanja (ili možda odreknuća,²⁵ odricanja od svojega prava). Po interpretaciji Hrvatske zapisnik sa trilateralnoga sastanka nije stvorio međunarodnopravnu obvezu ni kao jednostrani akt, jer mu formalnopravno nedostaje ovlaštenje: bez valjane punomoći, međunarodno obvezivanje države je izvan okvira nadležnosti državnoga tajnika.

Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora²⁶ iz 1969. određuje člankom 7. st. 1.:

Smatra se da neka osoba zastupa državu glede usvajanja ili utvrđivanja vjerodostojnosti teksta ugovora ili glede izražavanja pristanka te države da bude vezana ugovorom:

ako podnese odgovarajuću punomoć, ili

ako iz prakse zainteresiranih država ili iz drugih okolnosti proistječe da su namjeravale smatrati da glede toga ta osoba zastupa državu i da ne zahtijevaju podnošenje punomoći.

27. U Bruxellesu su zapisnik interpretirali tako da se pravnoformalno (po pravnoj osnovi) Hrvatska izjavom državnoga tajnika nije obvezala, ali se svakako obvezala po onoj u "EU duhu". Je li po toj osnovi postojala obveza i drugih strana? Uz to, je li Europska unija bila u *pravnoj* obvezi sklapanja ugovora o partnerstvu u ribarstvu?

²³ V. Đ. Degan, *Međunarodno pravo*, Rijeka, 2006., str. 207.

²⁴ O sklapanju međunarodnih ugovora vidi V. Crnić-Grotić, *Pravo međunarodnih ugovora*, Rijeka, 2002., str. 15.-38.

²⁵ O obećanju i odreknuću kao jednostranim aktima vidi J. Andrassy, *Međunarodno pravo*, sedmo izdanje, Zagreb, 1978., str. 318., i V. Đ. Degan, *nav. dj.*, str. 200.-207.

²⁶ *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 16/93; ispravak u br. 9/98.

Hrvatska, Italija, Slovenija i Europska Unija (kao cjelina) su stranke Konvencije UN-a o pravu mora i obvezane su poštivati njezine institute, pa tako i gospodarski pojas: predviđen je Konvencijom, a uz to je institut međunarodnoga običajnog prava.

Izbjegavanje obveze o sklapanju ugovora o partnerstvu u ribarstvu i održavanje *status quo* situacije, uz ustrajanje na ribolovu u tuđemu gospodarskom pojasu, je praktično nepoštivanje toga instituta.

Kada se obveze koje proizlaze iz međunarodnoga prava ne poštuju, smatralo se u Hrvatskoj, ništa ne prijeći nacionalni parlament da svoju uvjetovanu odluku izmijeni.

Osnovica čitavoga međunarodnoga poretka *mora* biti pravo.

Hrvatski državni tajnik je na trilateralnome sastanku odgodu primjene ZERP-a na zemlje Europske unije najavio “do sklapanja ugovora o partnerstvu o ribarstvu”. Bez ispunjenja toga *uvjeta*, vođenja pregovora u *dobroj vjeri* u cilju sklapanja ugovora koji Europska unija redovito postiže sa državama nečlanicama²⁷, ne bi bilo ni saborskih odluka o odgodu primjene ZERP-a, dakako ni tajnikove izjave. Prema gledištima Hrvatske, njene obveze i obveze Europske unije su bile u *korelaciji*.

28. Ako je Hrvatska bila obvezna prema zapisniku s trilateralnoga sastanka suspendirati primjenu režima ZERP-a u odnosu na ribare iz država EU, i Europska unija je imala svoju obvezu: državni tajnici Slovenije i Italije, te predstavnik Europske komisije su izjavili spremnost na “nastavak rada dok se ne postigne zajednički sporazum”, uvažavajući interese “svih zainteresiranih”. “Zajednički sporazum u duhu EU do kojega će se suspendirati primjena ZERP-a na članice Europske unije” je mogao jedino biti ugovor o partnerstvu u ribarstvu.

Mora se reći da je po zapisniku „obveza Hrvatske“ bila decidirana, a maglovito je utvrđena “spremnost na nastavak rada do postizanja sporazuma” Europske unije, odnosno susjednih država. Susjedne države tu obećanu dobru volju nisu iskazale.

29. Čelnici Europske unije nikada nisu javno, izriječno prihvatili sklapanje ugovora o partnerstvu u ribarstvu s Hrvatskom, zbog njenoga statusa kandidatkinje za članstvo u Europskoj uniji. Kandidatura za članstvo nije isto što i punopravno članstvo; argument koji se koristio da se Hrvatska nalazi u “procesu pridruživanja” je služio zaštititi interesa država koje su već članice Europske unije, zastupljene su u njenim organima i imaju politički utjecaj na donošenje odluka.

Hrvatska kao država kandidatkinja utjecaj na donošenje odluka unutar EU nema, pa se našla u neravnopravnome položaju.

Sve do konačnoga punopravnog članstva Hrvatske u Europskoj uniji nitko ne može jamčiti da će do učlanjenja uistinu i doći, jer bi tada, primjerice, referendum građana Hrvatske o ulasku u Europsku uniju bio bespredmetan. U ovome trenutku nije jasno ni približno kada bi do punopravnoga članstva došlo.

²⁷ Europska unija je do sada sklopila 17 ugovora o ribarstvu (u gospodarskim pojasevima ili ribolovnim zonama) s državama nečlanicama.

Međunarodno pravo uređuje odnose i među državama članicama Unije i odnose članica EU s trećim državama. Naposljetku, sve članice EU, a i sama EU, stranke su Konvencije UN o pravu mora iz 1982.

Zbog svega bi bilo korektno da se osnovica odnosa između EU, njenih država članica i *nečlanice* Hrvatske zasnivala na *međunarodnome pravu* i poštivali njegovi instituti, do punopravnog članstva Hrvatske.

Međunarodno pravo kao jedno od osnovnih načela ističe ravnopravnost država. Pravo je jednako za sve, bile države moćne ili ne. U primjeru gospodarskoga pojasa Republike Hrvatske se pokazalo sljedeće: kada subjekt međunarodnog prava umjesto poštivanja jasno utvrđenog *prava* drugog subjekta inzistira na dijalogu, teži prema postizanju kompromisa - faktički mu odriče pravo. Tada u prvi plan izbija *moć* (politička, gospodarska i dr.), gdje nema jamstva ravnopravnosti strana.

30. U pitanju hrvatskoga gospodarskoga pojasa (ZERP-a) Europska Unija je višekratno pozivala Hrvatsku na *dijalog* sa susjednim državama, članicama Europske unije, koje u tom morskom prostoru obavljaju ribolov²⁸. S druge strane, Italija i Slovenija pri proglašavanju svojih ekoloških zona i donošenju drugih jednostranih akata *nisu* vodile dijalog sa susjednima, zainteresiranim državama.

Pozivanjem na dijalog s državama koje obavljaju ribolov u gospodarskome pojasu, odricalo se pravo na *jednostranost* akta obalne države o proglašenju (osnaženju) gospodarskog pojasa.

Realnost međunarodnih odnosa je da se subjekti međunarodnoga prava koji raspolažu moći (gospodarskom, političkom, vojnom i dr.) kod važnih interesa često oslanjaju upravo na moć, pravo odbacuju, relativiziraju ili ga nekorektno i pristrano tumače. Razočaravajuće je takvo ponašanje Europske unije.

31. Pod odlučnim utjecajem država članica – Slovenije i Italije, kojih je vodio isključivo interes, Europska unija je kod važnog resursa - ribljih bogatstava kojima raspolaže država nečlanica, zanemarila međunarodno pravo.

S druge strane, Hrvatska se zbog svog primarnog strateškog interesa – članstva u Europskoj uniji, odrekla neporecivog pripadajućeg prava.²⁹

Hrvatska se odrekla naknade koju su dužne plaćati druge države za ribolov u gospodarskome pojasu, a upitno je kako će se zajednička ribarska politika Europske Unije odnositi prema zaštiti ribljih bogatstava u Jadranu, nasuprot interesu jake talijanske ribarske flote koja ga devastira. Glede zaštite ozbiljno ugroženih ribljih bogatstava, gospodarski pojas je učinkovitije sredstvo nego zajednička ribarska politika.

²⁸ Temeljni politički stav visokih dužnosnika Europske unije je bio da se Hrvatskoj ne odriče pravo koje joj pripada, ali da treba voditi dijalog sa članicama Europske unije, jer je to u „duhu EU“.

²⁹ Važno je ponovno istaknuti da u gospodarskim pojasi država članica Europske Unije sve države članice imaju pravo pristupa i obavljati ribolov, bez naknade obalnoj državi (gospodarski pojasevi čine zajedničko ribolovno more EU). Zato bi osnaženi hrvatski ZERP, sa zabranom pristupa ribarica iz država Europske Unije, trajao samo do punopravnoga članstva u EU.

THE EUROPEAN UNION AND PRESERVATION OF FISHERY RESOURCES IN THE ADRIATIC

The Common Fisheries Policy is the European Union's means for rational fishing on a sustainable basis. In a devastated Mediterranean Sea, those measures are only partially implemented.

The Republic of Croatia has declared its protected ecological fishing zone – with the basic aim of preserving fishery resources in the Adriatic. The European Union has obstructed it even though it is a much more effective means of protection than the Common Fisheries Policy will be. Rational and sustainable fishing is neglected.

The Common Fisheries Policy was formulated under the influence of all of the European Union member states, within which relations are asymmetrical and it will be so even after Croatia becomes a member of this international organisation. In the case of the Croatian part of the Adriatic, instead of concern for the preservation of fishery resources, the socio-economic interests of the European Union states have taken precedence. These states fish in a foreign protected ecological fishing zone. (Croatian *ZERP*). Those above mentioned interests want to maintain the *status quo* and to find excuses (like the interpretation of the minutes from the meeting of the state secretaries of Croatia, Slovenia and Italy on June 4th 2004 in Brussels) in order to disregard international law which guarantees the right to an exclusive economic zone. In the example of the Croatian *ZERP*, the power in international relations to oust international law was manifested. A legally regulated European Union, which in all its legal acts upon which it is founded, should have respected the sovereign right to declare *ZERP*. This right belongs to non-member states and is based on international agreement (UN Convention on the Law of the Sea) which equally binds the EU, its member states and Croatia.

Key words: *Croatia, European Union, international law, exclusive economic zone, European Union's Common Fisheries Policy (CFP),*